

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาอุโบสถศีลในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า อุโบสถศีลมีและเกิดขึ้นมาก่อนพุทธกาล คือเกิดขึ้นกับพระโพธิสัตว์ ผู้บำเพ็ญบารมีกระทำความดีต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต และฆราวาสผู้ครองเรือนปฏิบัติรักษาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก

การรักษาอุโบสถศีลยังสามารถแบ่งตามระยะเวลาที่เข้าจำได้เป็น ๓ ประเภท คือ (๑) ปกติอุโบสถ คืออุโบสถที่รักษาในวันที่กำหนดไว้ตามปกติตลอดวันหนึ่งคืนหนึ่ง ในวันขึ้นหรือแรม ๘ ค่ำ ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ (๒) ปุจฉาครอุโบสถ หมายถึงวันที่รักษาอุโบสถศีลที่พิเศษขึ้นไปอีกกว่าปกติ คือรักษา ๓ วัน เรียกว่าวันรับ วันรักษาและวันส่ง (๓) ปาฏิหาริย์ปักขอุโบสถ คืออุโบสถที่พึงนำไป คือให้เป็นไปตามกำหนดเป็นประจำในแต่ละปี หมายความว่าในแต่ละปีมีช่วงเวลาที่กำหนดไว้เฉพาะที่จะรักษา เช่น รักษาตลอด ๓ เดือน ในกาลเข้าพรรษา ถ้าไม่อาจรักษาได้ตลอด ๓ เดือน ก็ให้รักษา ๑ เดือน หรือครึ่งเดือนในเขตการแสวงหาภินิหารของพระภิกษุ

อุโบสถยังแบ่งประเภทของผู้รักษาอุโบสถได้ ๓ ประเภท คือ (๑) โคปาลกอุโบสถ คืออุโบสถศีลของบุคคลผู้รักษาเหมือนคนรับจ้างเลี้ยงโค สักแต่ว่าสมาทานศีลแล้วทนคอยรักษาไม่ให้ขาดเพียงให้พ้นวันหนึ่งคืนหนึ่งเท่านั้น ไม่ใส่ใจฝึกฝนอบรมตนในการบำเพ็ญกุศลให้ยิ่ง ๆ ขึ้น (๒) นิคคฐอุโบสถ เป็นการรักษาอุโบสถของพวกนอกศาสนาคือพวกนิครนถ์ ที่ถืออุโบสถแบบตั้งเจตนางดเว้นมีเขตจำกัด เลือกรักษา ไม่งดเว้นทั้งหมด (๓) อริยอุโบสถศีลได้แก่อุโบสถที่อุบาสกอุบาสิการักษาอย่างประเสริฐ เมื่อสมาทานแล้วตั้งใจชำระจิตของตนให้สะอาดปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง มีการเจริญสมถและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ระลึกถึงอนุสติ ๖ คือ พุทธานุสติ ธัมมานุสติ สังฆานุสติ สีลานุสติ จาคานุสติ และเทวดานุสติ อยู่เสมอ

การศึกษาวิธีการรักษาอุโบสถศีลของชาวบ้านโนนเมือง พบว่าส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาอุโบสถศีลที่ยังไม่ชัดเจน ไม่ทราบถึงการรักษาอุโบสถศีลให้พิเศษยิ่ง ๆ ขึ้น นั้นว่ามีการรักษา ๓ อย่าง คือ ปกติอุโบสถ คืออุโบสถที่รักษากันเฉพาะวันที่กำหนด ปุจฉาครอุโบสถ คืออุโบสถที่รักษากันครั้งละ ๓ วัน ปาฏิหาริย์ปักขอุโบสถ คืออุโบสถที่รักษากันเป็นประจำ ปัจจุบันนี้อุบาสกอุบาสิกานิยมรักษาอุโบสถศีล ในวันพระช่วงเข้าพรรษาเพียงเดือน

ละ ๔ ครั้งในวันพระคือในวันแรม ๘ ค่ำ แรม ๑๔ ค่ำหรือ ๑๕ ค่ำ ขึ้น ๘ ค่ำและขึ้น ๑๕ ค่ำ พอออกพรรษาแล้วผู้รักษาศีลอุโบสถก็ลดน้อยลง

วิธีการรักษาอุโบสถศีล ส่วนใหญ่ไปสมาทานขอศีลกับพระที่วัด เพราะที่วัดสะดวกกว่าการรักษาอุโบสถปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางวัดกำหนดไว้ โดยเริ่มจากในตอนเช้าชำระร่างกายให้สะอาด แต่งกายด้วยชุดขาว หรือชุดสุภาพ นำภัตตาหารมาร่วมทำบุญที่วัด ทำวัตรสวดมนต์ประกาศวันอุโบสถ สมาทานอุโบสถศีล รับศีล ๘ มารักษา เมื่อถึงเวลาที่ทางวัดกำหนดก็จะร่วมกันปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ เดินจงกรม ฟังเทศน์ฟังธรรม และสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น ซึ่งวิธีดังกล่าวนี้นิยมปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในสังคมปัจจุบัน การรักษาอุโบสถศีลนั้นไม่เคร่งครัดในการสำรวมระวังกาย วาจา ใจ ไม่ได้มีฐานจิตตั้งความปรารถนาในการรักษาเพื่อวัตถุประสงค์อันยิ่งใหญ่

การวิเคราะห์การรักษาอุโบสถศีลของชาวบ้านโนนเมืองที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตพบว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านสุขภาพของผู้ปฏิบัติเองที่แก้ตัวลงทำให้ ปวดขาปวดเข่า ยืน เดิน นั่งนอนไม่สะดวก สถานที่วัดไม่เอื้ออำนวย ไม่สะดวกสัปปายะ ผลทางด้านต่าง ๆ ของผู้ที่รักษาศีลอุโบสถศีล มีความปรารถนาให้ตัวเองมีสุขภาพแข็งแรง มีจิตใจเบิกบานได้ผลานิสงส์ มีการสะสมบุญ เมื่อตายไปขอให้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ หากต้องเกิดอีกขอได้เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา และได้เกิดทันศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย และขอให้ครอบครัวประสบแต่ความสุขความเจริญ ลูกหลานว่านอนสอนง่าย ไม่ถูกคนอื่นเบียดเบียน กิจการงานเจริญก้าวหน้ามั่นคง ร่ำรวย และสุดท้ายขอให้บ้านเมืองสงบสุข อันเป็นความปรารถนาทางโลกียะมากกว่าโลกุตระ

การรักษาอุโบสถศีลทำให้เรามีสุขภาพทางกายที่แข็งแรง ทั้งยังทำให้ครอบครัวของเรามีความสุข ยังได้ประโยชน์และสุข ๓ ประการ คือ ๑. ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในโลกนี้ และความสุขในโลกนี้ คือความสุขในปัจจุบัน คือ ตัดความกังวล วุ่นวายในการกิจการงานเสียได้ เปิดโอกาสให้ตนได้ชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาดหมดจด เพิ่มพูนบุญกุศลให้แก่ตน ลด ละ เลิก กิเลสในตนให้เบาบาง ได้รับความบันเทิงใจ ว่าตนได้ทำความดี และได้รับยกย่องจากคนทั่วไป ๒. สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์เบื้องต้น ประโยชน์ในโลกหน้า และความสุขในโลกหน้า คือความสุขในโลกสวรรค์ ๓. ปรมัตถประโยชน์ ประโยชน์สูงสุด คือพระนิพพาน และความสุขอันสูงสุด คือความสุขอันเกิดแต่निพพาน ปรมัตถประโยชน์ คือการดับทุกข์โดยไม่เหลือ ถือเป็นประโยชน์อันสูงสุดในพระพุทธศาสนา เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ผู้รักษาศีลอุโบสถศีลแม้ไม่อาจที่จะบรรลุได้ในชาตินี้ หากหมั่นประกอบความดี ฝึกฝนอบรมตนตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ไปเรื่อยๆ ย่อมสามารถที่จะบรรลุประโยชน์สูงสุดได้

การรักษาอุโบสถศีลย่อมมีผลทางด้านสังคมเป็นอย่างมาก ผู้รักษาศีลส่วนใหญ่ มองว่า การรักษาอุโบสถศีลนั้น เป็นการช่วยให้สังคมสงบสุขได้ เพราะการรักษาอุโบสถศีลนั้นงด

เว้นจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ส่วนมากจึงมักอธิษฐานให้บ้านเมืองสงบสุข ประเทของอุโบสถศีลที่มีผลทางด้านสังคม อุโบสถศีล เป็นศีลเพื่อเสริมสร้างความดีงามของชีวิตและสังคม อานิสงส์ของการรักษาอุโบสถศีล เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล หมายความว่า ใครรักษาศีลได้ ครบบริบูรณ์ ผู้นั้นย่อมได้รับอานิสงส์ดังกล่าว ซึ่งเกิดผลเฉพาะตัวแก่ผู้ปฏิบัติ แต่ถ้าบุคคลหมู่คณะใด เมืองใด ประเทศใด พร้อมใจกันระมัดระวังมิให้การรักษาศีลขาดตกบกพร่อง อานิสงส์ย่อมเกิดขึ้นครอบคลุมทั้งแผ่นดิน เมืองนั้น ประเทศนั้น จะมีแต่ความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนอยู่ดีกินดี

ฉะนั้น การที่รักษาอุโบสถศีลเพียงชั่ววันหนึ่งคืนหนึ่ง พร้อมน้อมระลึกว่า "แม้เราจะรักษาอุโบสถศีลจนตลอดชีวิตอย่างพระอรหันต์ไม่ได้ ก็ขอดำเนินรอยตามท่านด้วยการรักษาอุโบสถศีลอันมีองค์ ๘ ประการนี้ ชั่ววันหนึ่งคืนหนึ่ง" เพียงเท่านี้ พระพุทธองค์ตรัสว่า การรักษาอุโบสถศีลของผู้นั้นย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก แม้พระราชาผู้ทรงเป็นใหญ่ใน ๑๖ แคว้น ยังไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ ของอุโบสถที่ประกอบด้วยองค์ ๘ เพราะศีลนั้นทำให้บังเกิดในสวรรค์

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการรักษาอุโบสถศีลที่นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้มองเห็นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อเป็นการแก้ไขปรับปรุงต่อการปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. สถาบันสงฆ์ ควรให้การส่งเสริมในการเผยแผ่ความรู้ความเข้าใจ ในการรักษาศีลอุโบสถให้แก่ชาวพุทธ ด้วยการจัดกิจกรรมในวันพระ และวันสำคัญทางพุทธศาสนาให้มากขึ้น เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้นำไปปฏิบัติเป็นชีวิตประจำวัน จนไปสู่การปฏิบัติในทางธรรม

๒. สถาบันครอบครัว ควรมีการปลูกฝังหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่ถูกต้องให้แก่บุตรหลาน ในข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับเรื่องประเพณีการรักษาอุโบสถศีล มีการงดบริโภคอาหารในตอนบ่ายและค่ำ เป็นการฝึกตนให้คุ้นเคยกับชีวิตที่อดอยาก เมื่อประสบกับความขัดสนจริงๆ จะได้ไม่ลำบากเรื่องการบริโภค ให้ความสำคัญต่อการรักษาคำทางจิตใจ เพื่อให้เกิดการสำรวมตน ไม่ฟุ้งเพื่อรู้จักการประหยัด และเป็นการฝึกให้เป็นคนที่มีจิตใจที่เข้มแข็งอดทน

๓. สถาบันการศึกษา ควรจัดเรียนการสอนเกี่ยวกับการถืออุโบสถศีลไว้ในหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง เพื่อให้นักเรียนเยาวชนได้เรียนรู้ในหลักคำสอนของพุทธศาสนา ว่ายังมีหลักปฏิบัติที่เป็นทางเลือกในการขัดเกลาจิตใจตน เพื่อการเป็นอยู่อย่างสุขสงบ

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาวิเคราะห์ผลการรักษาอุโบสถศีลของชาวบ้านโนนเมือง ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในขณะที่ดำเนินการวิจัยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจดังนี้

๑. ควรศึกษาการรักษาอุโบสถศีลกับการแก้ปัญหาสังคมไทยในมิติต่าง ๆ

๒. ศึกษาเปรียบเทียบการรักษาอุโบสถศีลของชาวพุทธในสังคมเมืองกับสังคมชนบทที่มีต่อพฤติกรรมส่วนบุคคล